

۱۷۷۵۷۷۲

به نام خدا

جلوهای آئین میتراپی در شاهنامه

مؤلف:

معصومه قاسملو قیداری

سرشناسه : قاسملوقیداری، معصومه، ۱۳۴۹ -
 عنوان قراردادی : شاهنامه برگزیده، شرح
 عنوان و نام پدیدآور : جلوه‌های آئین میترایی در شاهنامه / مولف معصومه قاسملوقیداری.
 مشخصات نشر : تهران: گپوا، ۱۳۹۴.
 مشخصات ظاهری : ۱۱۶ص.
 شابک : ۹۰۰۰۰ ریال 9-4-96020-600-978 :
 موضوع : مهرپرستی
 شناسه افزوده : فردوسی، ابوالقاسم، ۳۲۹ - ۴۱۶ق. شاهنامه. شرح
 رده بندی کتبی : ۴۴۹۷P11 ۱۳۹۴ ۲ق ۸۵م/
 رده بندی دیوپی : ۲۱۰.۱۱۶
 شماره کتابشناسی ملی : ۴۰۱۳۰۳۳

عنوان کتاب : جلوه‌های آئین میترایی در شاهنامه
 تألیف و گردآوری : معصومه قاسملوقیداری
 ناشر : انتشارات بین‌المللی گپوا
 مدیر اجرایی : روح‌الله تقی‌نژاد
 صفحه‌آرا و طراح جلد : آریتا گوهری
 سال و نوبت چاپ : ۱۳۹۴ / اول
 شمارگان : ۱۰۰۰
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۹۶۰۲۰-۴-۹
 قیمت : ۹۰,۰۰۰ ریال
 آدرس : میدان انقلاب، ضلع شمال غرب میدان، جنب بانک رفاه،
 پلاک ۵۹، طبقه ۲، واحد شرقی
 تلفن : ۰۲۱-۶۶۵۶۲۰۴۴-۶۶۵۶۲۶۳۹
 وب سایت : www.sadako.ir

۷.....	مقدمه مولف.....
--------	-----------------

فصل اول:

کلیاتی درباره میترائیسم

۱۳.....	واژه میترا.....
۱۴.....	معرفی میترا.....
۱۵.....	وضعیت سرزمین خاستگاه آئین میترا.....
۱۶.....	شهرت مهر در ایران و ممالک مجاور.....
۱۸.....	کهن ترین سند مکتوب در مورد میترا.....
۱۹.....	قدمت مهر.....
۱۹.....	مهر در کتیبه های هخامنشی.....
۲۰.....	آفرینش و زندگی میترا.....
۲۲.....	صفات میترا.....
۲۴.....	میترای میانجی.....
۲۴.....	میترای منجی یا سوشیانس.....
۲۵.....	میترای گاو افکن و رمز و راز آفرینش.....
۲۸.....	وظایف میترا.....
۲۹.....	میترا، حافظ شب.....
۲۹.....	میترا خدای آفریننده.....
۳۰.....	آتش، نماینده میترا.....
۳۰.....	دشمنان میترا.....
۳۱.....	روحانیون مهری.....
۳۲.....	معابد مهری.....
۳۴.....	شراب مقدس.....

فصل دوم:

عقاید و اعتقادات مهرپرستان

۳۹	عقاید مهرپرستان
۴۰	اعتقاد به بقای ابدی روح
۴۱	اعتقاد به نور
۴۱	اعتقاد به خیر و شر
۴۱	اعتقاد به ستاره شناسی
۴۳	اعتقاد به داسن عدد هفت
۴۳	اعتقاد به بخت و خوشبختی
۴۴	مراسم دینی مهر پرستان
۴۵	اساس تفکر عرفانی میترائی
۴۷	اجرای مراسم سوگند و آزمایش

فصل سوم:

راز و رمز آئین متائی

۵۱	چگونگی تشریف به آئین مهری
۵۲	مراحل هفت گانه سیر و سلوک در آئین مهر
۵۴	صبحدم در آئین مهر
۵۴	رنگ سرخ در آئین مهر
۵۴	خروس در آئین مهر
۵۴	آب در آئین مهر
۵۵	صدف و مروارید در آئین مهر
۵۵	نیلوفر نماد آئین مهر
۵۶	زنان در آئین میترائی
۵۷	سرو در آئین مهر
۵۷	جشن ویژه میترائی (جشن مهرگان)
۵۸	معراج میترائی در رابطه با کشتن گاو

فصل چهارم:

جلوه‌های آیین میترایی در شاهنامه

۶۳	شناخت فردوسی
۶۵	جلوه‌های آیین میترای در داستان فریدون و ضحاک
۶۸	فر یا خرّه در شاهنامه
۷۴	اعتقاد به ستارشناسی در شاهنامه
۷۶	اعتقاد به بخت و سرنوشت در شاهنامه
۷۷	هفت مقام یا درجه در شاهنامه
۸۲	جشن مهرگان در شاهنامه
۸۴	سروش در شاهنامه
۸۷	خروس در شاهنامه
۸۸	سیمرغ در شاهنامه
۹۳	عدد مقدس هفت در شاهنامه
۹۵	هفت وادی میترائیسم در ایران (کهن‌ترین سند تاریخی)
۹۵	هفت باور نیک ایرانیان باستان
۹۵	از دیگر باورهای کهن ایرانیان که بر پایه هفت می باشد می توان به این موارد اشاره نمود:
۹۶	هفت خوان رستم
۹۷	هفت صفت رستم
۹۷	هفت خوان اسفندیار
۹۷	جنگ هفت گردان
۹۸	سیاوش گرد شهر هفت دیوار
۹۸	هفت پهلوان
۹۸	هفت واد
۱۰۱	برپایی مراسم سوگند و آزمایش ایزدی در شاهنامه
۱۰۳	دروغ در شاهنامه
۱۰۵	اعتقاد به بقای ابدی روح در شاهنامه

۱۰۶	عهد و پیمان در شاهنامه
۱۰۸	غسل و شستشو در شاهنامه
۱۰۹	باده در شاهنامه
۱۱۰	معراج در شاهنامه
۱۱۲	نتیجه گیری
۱۱۳	منابع

مقدمه مولف

بشر اولیه از بدو آفرینش، در این اندیشه بود که خود را به نیروی ماورای طبیعی وابسته گرداند. زیرا انسان فطرۃً خداجوی و دارای فکر مذهبی خلق شده است. او از لحظه شناخت خودش به دنبال خدا، خدایی بود تا به آرامش روحی برسد. انسان بدوی همانند بازماندگانش به نیروی رازآمیزی که نگاه دارند، زمین و آسمان و سراسر زندگی اوست عمیقاً احساس وابستگی می کرد. از این جهت درباره آفریدگار آسمان به فکر و اندیشه فرو رفت. از آنجایی که توانایی بردن به ذات خدای یگانه را نداشت و برایش دیدن تا آرزوهایش را برآورده سازد، برای خود خدایان یا رب النوعهای فراوانی آفرید تا او را بتواند ببیند و از او سود جوید. پر واضح است در این زمینه، ملت‌های متمدن پیشرو بودند و ایرانیان بعد از آن جزو ملت‌های پیشرفته و خداجو بودند. در نتیجه برای خود از میان مظاهر طبیعت خورشید را به عنوان خدا برگزیدند، زیرا هم نیروی بی پایان داشت و هم مظهر گرما، نور و روشنایی بود، و آن‌ها هم از عناصر طبیعی می پنداشتند. همین گرایش به خورشید یا مهرپرستی در میان آنان تبدیل به فرهنگ و کیش و آئین شد. که بعدها ایرانیان باستان نام خدای خورشید را از زبان سانسکریت برگرفتند و آنرا میترا نامیدند که پس از ورود به زبان اوستایی و پهلوی به میترا، میتر، مهر و... تبدیل شد. در واقع آئین میترا اولین دینی بود که میان آنها رواج پیدا کرد و مهر یا میتر واسطه بین آنها و خداوند بود. و مالک چراگاههای وسیع، نگاهبانانی خستگی ناپذیر، حامی پیمان، درستکاری، عدالت، راستگویی، ضد دروغ و... بود. میترا پرستان بر این باور بودند که از دید میترا چیزی پنهان نیست، زیرا او چشم روز و خورشید افول ناپذیر است.

آئین میترا تا پیش از ظهور دین های یگانه پرست چون زرتشت و یهود آنچنان در نهاد ایرانیان جای باز کرد و پا گرفت که هیچ یک از این ادیان نتوانستند نقش و اثر آن را از لوح دل و جان آنها بزدایند.

بسیاری از آداب و رسوم آن چون جشن مهرگان، شب یلدا و... که پس از گذشت چندین هزار سال هنوز در میان ایرانیان مرسوم می باشد.

به روشنی می توان گفت که در سده های بعد که دانش ها و فرهنگ های مختلف در فلسفه، عرفان، تاریخ و ادبیات، تحت تأثیر میترائیسم قرار گرفتند و همچنین بسیاری از شاعران و عارفان نیز از آئین میترا بهره گرفتند که فردوسی مهمترین آنهاست و بخش اصلی این کتاب نیز اختصاص به این موضوع دارد.

شاهنامه در تمام روزگاران مخاطبانی داشته و محققان از زوایای مختلف بدان نگریسته اند. من نیز برای ارائه «دن پان نامه ام به سراغ این کاخ بلند فردوسی، هر چند بسیار اندک و ناچیز دست یازیدم و برای تفسیر نم دین یکی از آئین های کهن ایران باستان (آئین میترا) آنرا کاویدم. ما ایرانیان، میراث داران یکی از درخشان ترین مجموعه های اساطیری جهانیم و وظیفه داریم اساطیر و حماسه هایمان را مورد پژوهش و ارزیابی قرار دهیم و دریچه و چشم اندازی جدید به روی چشمانمان بگشاییم.

امید دارم مطالب ارائه شده، اگرچه ناچیز و اندک است، اما چون از سر عشق و علاقه انجام یافته مورد نظر واقع شود.

آنچه از این کتاب برمی آید، بررسی آئین میترائیسم و جایگاه آن در شاهنامه فردوسی است. قدیمی ترین سندی که از میترا در آن یاد شده «لوح بغاز نوی» است که پیمان نامه ای بین میتانی و هیتی هاست و نیکان ما به او سوگند یاد کرده اند، این لوح، اهمیت میترا و دیرینگی مهرپرستی را نزد آریاییان باستان نشان می دهد.

چنانچه در طی این کتاب خواهیم دید، میترائیسم یکی از آئین های کهن ایرانی است، که زمانی عالم گیر شد و در بسیاری از ادیان و جریانات فکری و ادبی جهان، اثرات ژرفی را از خود بر جای گذاشت.

این کتاب در چهار بخش تدوین شده است:

در بخش اول: کلیاتی درباره میترا و میترائیسم، در بخش دوم: عقاید و اعتقادات میترائی، در بخش سوم: آئین رازآمیز میترایی و در بخش چهارم: تجلی آئین میترایی در شاهنامه فردوسی که عنوان اصلی می باشد پرداخته ایم.

مطالب ارائه شده در این کتاب با بهره گیری از منابع بسیار غنی و موثق نگارش یافته است. هدف از تدوین این کتاب اثبات درستی این نکته که شاهنامه نه تنها تاریخ زنده ایران قدیم است، بلکه از اسبوره های تاریخی و فرهنگی ناب ایرانی و همچنین از آئین میترایی تاثیر فراوان گرفته است.

در ضمن برای آشنایی بیشتر با آئین مهر، شماری از تصاویر میترا و نمادهای مراحل هفتگانه سیر و سلوک میترایی نیز در این کتاب گنجانده شده است.

معصومه قاسملو قیداری